

Folketingets Kommunaludvalg

Departementet

Holmens Kanal 22
1060 København K

Dato: 10. november 2009

Tlf. 3392 9300
Fax. 3393 2518
E-mail ism@ism.dk

MFF/ J.nr. 2009-7680

Under henvisning til Folketingets Kommunaludvalgs brev af 27. oktober 2009 følger hermed indenrigs- og socialministerens endelige svar på spørgsmål nr. 15 (KOU Alm. del).

Spørgsmål nr. 15:

"Ministeren bedes oversende sit talepapir til brug for besvarelsen af samrådssp. A-C (kommunale besparelser på folkeskoleområdet for 2010) og samrådssp. D-G (lovpligtige timetal) fra samrådet den 27/10-09"

Svar:

Nedenfor følger det talepapir, der har ligget til grund for den mundtlige besvarelse af samrådsspørgsmålene.

Det bemærkes, at det talte ord gælder.

Besvarelse af samrådsspørgsmål A-C

Inden jeg går i gang med de konkrete spørgsmål, vil jeg gerne minde om, at vi endnu ikke kender det nærmere resultat af kommunernes budgetlægning for 2010, hvad angår næste års service- og anlægsniveau.

Mit ministerium har akkurat lige modtaget budgetindberetninger fra landets 98 kommuner, og der foregår nu et større arbejde med at kvalitetstjekke data for at sikre, at tallene er så korrekte som muligt. Derfor vil jeg i min besvarelse ikke kunne inddrage konkrete og præcise tal fra den aktuelle budgetindberetning.

Samrådsspørgsmål A): "Er det udtryk for regeringens politik, når landets kommuner landet over sparer på folkeskoleområdet og bl.a. lukker skoler?"

Det første spørgsmål tager udgangspunkt i en antagelse om, at kommuner landet over sparer på folkeskoleområdet og bl.a. lukker skoler. Og der spørges til, om det er udtryk for regeringens politik.

Lad mig først understrege, at antagelsen om besparelser på folkeskoleområdet ikke er velbegrunder. Tværtimod. Hvis man betragter udviklingen i de realiserede udgifter i perioden under denne regering, er der ikke sparet på folkeskolen – det vil undervisningsministeren, redegøre nærmere for.

Så lad mig hellere starte med at svare på, hvad der er regeringens politik i forhold til økonomien på folkeskoleområdet. Det er helt enkelt at skabe fornuftige overordnede økonomiske rammer for kommunernes opgaveløsning på folkeskoleområdet - i overensstemmelse med nationale mål.

Det er i den forbindelse vigtigt for mig at fremhæve følgende:

1) for det første er folkeskoleområdet et kommunalt ansvarsområde, hvor regeringen har decentraliseret opgaveløsningen til kommunalpolitikere. Det er en kommunal opgave at sikre en afbalanceret prioritering af de enkelte opgaveområder inden for de samlede økonomiske rammer og den gældende lovgivning.

2) og for det andet, vil jeg gerne protestere imod antydningen af, at regeringens politik fører til besparelser på folkeskoleområdet. Der er for mig at se ingen af regeringens tiltag, der kan udlægges som besparelser på folkeskoleområdet. Tværtimod. Regeringen har sikret, at der overordnet set er afsat penge til en fornuftig udvikling i velfærden – også på folkeskoleområdet.

Desuden vil jeg gerne knytte et par overordnede kommentarer til spørgsmålets underliggende præmis om, at folkeskolelukninger er udtryk for besparelser.

For i min optik er folkeskolelukninger ikke nødvendigvis udtryk for en generel spareøvelse, som det indikeres i spørgsmålet.

Der kan være gode begrundelser for at lukke en folkeskole – både økonomiske og faglige - men selvfølgelig også lokale hensyn, der kan trække i retning af en bevaring. Den nærmere vurdering heraf er op til kommunerne.

Økonomisk, kan det fx være uforholdsmæssigt omkostningstungt for en kommune at bevare en lille folkeskole. Det kan fx være, hvis bygningerne er nedslidte og trænger til omfattende renovering – samtidig med at elevgrundlaget måske er ændret.

Også faglige begrundelser kan tale for en lukning af en folkeskole. Det kan være, hvor ændrede bosætningsmønstre kan have medført en udtynding af elevgrundlaget og måske også i rekrutteringsgrundlaget. Her kan det give mening at samle undervisningen på færre mere fagligt bæredygtige enheder, men der kan igen også være grunde til at bevare en lokal skole.

Jeg kender diskussionen fra landdistriktspolitikken, som jeg også har et ansvar for. En undersøgelse i ministeriet for et par år siden om skoler i landdistrikter så på ca. 400 skolelukninger siden 1990. Det kan være smerteligt at lukke en lille landsbyskole, fordi den ofte kan være det sidste fælles midtpunkt for landsbyens befolkning, når meget af den private service er lukket. Men det kan samtidig være bedst for måske især de større børn at gå i en større skole med flere valgmuligheder osv. Men jeg skal i øvrigt ikke bevæge mig ind på det undervisningsmæssige felt.

Vi må som landspolitikere sætte vores lid til, at kommunalpolitikkerne, som er tættest på de lokale forhold, er i stand til at træffe fornuftige beslutninger. Jeg går ud fra, at både en økonomisk hensigtsmæssig og forsvarlig tilrettelæggelse af skoleudbuddet sammen med de pædagogiske og kvalitetsmæssige overvejelser indgår heri.

Samrådsspørgsmål B): Mener ministeren set i lyset af de aktuelle budgetplaner for 2010 i landets kommuner, hvor der lægges op til besparelser på folkeskoleområdet og direkte lukninger af skoler, at den såkaldte kommuneaftale fra sommeren 2009 giver kommunerne tilstrækkelige økonomiske rammer?

Det næste spørgsmål vedrører aftalen om kommunernes økonomi for 2010 og de aftalte økonomiske rammer. Jeg har allerede kort berørt dette, men jeg vil meget gerne uddybe indholdet af sommerens økonomiaftale.

I aftalen for 2010 er der i forhold til budget 2009 afsat flere penge til service, hvilket bl.a. giver mulighed for et generelt løft af serviceudgifterne på 500 mio. kr.

Udover det generelle serviceløft er der på det specialiserede socialområde aftalt et niveauløft på 800 mio. kr. (allerede fra 2009).

Det er desuden aftalt, at kommunerne kan foretage omstillinger, herunder effektiviseringer, for 1 mia. kr. i 2010 til bedre service, hvoraf statens initiativ til frigørelse af ressourcer i kommunerne bidrager med ½ mia. kr.

Dertil kommer, at der er aftalt et markant løft af niveauet for kommunernes anlægsinvesteringer i 2010, idet der med aftalen er sikret fuld finansiering til et anlægsniveau på 20 mia. kr.

Anlægsinvesteringerne styrkes bl.a. ved en fremrykning af kvalitetsfondsmidlerne, således at kommunerne tilføres 4 mia. kr. fra kvalitetsfonden i 2010 til en prioriteret indsats på de borgernære serviceområder. Og det er ikke mindst netop folkeskoler. Med udmøntningen fra kvalitetsfonden kan investeringer vedrørende børn, unge og ældre løftes fra 5 mia. kr. i de senere år til 9 mia. kr. i 2010. Der er også afsat en lånepulje på 800 mio. kr. i den forbindelse.

Specifikt på folkeskoleområdet er den årlige lånepulje til kommunale investeringer på folkeskoleområdet forhøjet fra 500 mio. kr. i 2009 til 800 mio. kr. i 2010.

Endelig indeholder aftalen flere elementer der kan afhjælpe enkeltkommuners trængte økonomi. Der er givet ekstra midler til særligt vanskeligt stillede kommuner og afsat en ekstra stor ramme til lånedispositioner (i alt 2,3 mia. kr.). Og der er også et mindre antal trængte kommuner, der har fået lov til at hæve skatten samlet set for 500 mio. kr.

Alt i alt er der med sommerens økonomiaftale afsat tilstrækkelige midler til at kommunerne kan videreføre det eksisterende serviceniveau. Og der er især øgede midler til at foretage investeringer. Som jeg indledte med at sige, har vi ikke kunnet opgøre 2010-budgetterne endnu. Vores helt foreløbige indikationer fra KL kunne tyde på, at vi formentlig får stigende investeringer, men ikke når op på det anlægsniveau, vi egentlig har afsat finansiering til. Måske bliver kommunerne lidt ekstra forsigtige her under de svagere konjunkturer. Det ved vi ikke endnu, men det vil jo i givet fald være et reaktionsmønster, vi kender fra befolkningen også. Men det må vi som sagt analysere nærmere, når vi har tallene.

Men med hensyn til de prioriteringer, som foregår inden for serviceområderne, må vi have respekt for dette, idet det er udtryk for en lokal afvejning, der afspejler de konkrete lokale forhold og følger af det kommunale selvstyre. Det ville jo være forkert, hvis vi politikere på Christiansborg skulle bestemme, at der i kommunerne til næste år skulle bruges et præcist beløb på folkeskoleområdet.

Desuden vil jeg gerne minde om, at udmeldinger om besparelser, som der henvises til i spørgsmålet, skal tages med forbehold. Fx har KREVI foretaget en undersøgelse af kommunernes budgetlægningsproces for 2009 og undersøgelsens resultater tyder bl.a. på, at såkaldte "sparerunder" i 3 ud af 4 tilfælde ikke er ensbetydende med en generel serviceforringelse. Undersøgelsen peger således på, at betegnelsen ofte kan dække over omprioriterin-

ger, som kommunerne jo må forudsættes at skulle foretage i en budgetlægningsproces.

Samrådspørgsmål C): Hvilke tiltag vil ministeren tage for at sikre, at landets kommuner ikke tvinges ud i skolebesparelser og lukninger pga. ringe økonomi?

I det sidste spørgsmål fra Hr. Rasmus Prehn spørges der til, hvilke tiltag jeg som indenrigsminister vil tage for at sikre, at landets kommuner ikke tvinges ud i besparelser og lukninger pga. ringe økonomi.

Mit svar er, at jeg ikke ser et grundlag for yderligere initiativer.

Det skal ses på baggrund af, at regeringen har taget adskillige initiativer med henblik på at sikre nogle gode økonomiske rammer for kommunernes økonomi i 2010. Jeg har allerede nævnt flere elementer fra sommerens økonomiaftale.

Derudover vil jeg også gerne fremhæve tilskuds- og udligningssystemet, som jo i høj grad er med til at sikre, at der mellem kommunerne sker en udjævning af de forskelle, der er i de grundlæggende vilkår for opgaveløsningen. I den forbindelse tages der hånd om forskelle i udgiftsbehov – ift. antallet af børn såvel som socioøkonomiske forhold – og forskelle i indtægtsgrundlaget vedr. de kommunale skatter. Og som bekendt er systemet i år suppleret med ekstra afsatte midler til særtilskud til vanskeligt stillede kommuner. Det skal bl.a. ses i lyset af de forholdsvis hurtige skift i de økonomiske vilkår, som det ellers ret fintmaskede generelle økonomiske system eventuelt ikke helt kan nå at opfange.

Frem mod næste års forhandlinger om kommunernes økonomi vil regeringen naturligvis holde øje med udviklingen i kommunernes økonomi og de økonomiske forudsætninger.

Jeg kan i den forbindelse nævne, at det indgår i økonomiaftalen, at der i tilfælde af væsentlige ændringer i skønnet for udgifterne til indkomstoverførsler for 2010 kan være behov for at gennemføre en midtvejsregulering af bloktilskuddet med henblik på at neutralisere denne ændring. Baggrunden herfor er, at kommunernes økonomi gennem finansieringssystemet i det store hele afskærmes overfor konjunkturudsving med henblik på at give kommunerne en betydelig grad af økonomisk sikkerhed.

Regeringen vil naturligvis også fortsat i perioden frem mod næste års økonomiforhandlinger følge udviklingen i kommunernes økonomi, og hvis der viser sig et behov herfor, så drøfte udviklingen med KL.

Hvis jeg her afslutningsvis skal samle op på min besvarelse, vil jeg gerne understrege, at der med økonomiaftalen er sikret fuld finansiering til, at kommunerne under ét kan videreføre det nuværende serviceniveau. De samlede aftalte rammer bør således ikke give anledning til generelle "sparetiltag" ude i kommunen.

Besvarelse af samrådsspørgsmål D-G

Samrådsspørgsmål D + E:

*D) Ministeren bedes give sin vurdering af, om regeringen og KL's økonomiaftale fra juni måned 2009 kan sikre, at alle elever får minimumstimetallet set i lyset af, at 22 pct. af elever i 1.-9. klasse ikke har modtaget minimumstallet i 2005-2007 i ét eller flere fag eller fagblokke (jf. KOU alm. del – bilag 3 indeholdende tre ministersvar, herunder en UNI*C Statistik og Analyse af 27. august 2009)*

E) Ministeren bedes redegøre for, hvor mange kommuner, der forventer at skære ned for timetallet i folkeskolen i næste skoleår.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt økonomiaftalen kan sikre, at alle elever får minimumstimetallet, kan jeg kun gentage, hvad der tidligere er blevet sagt, nemlig at økonomiaftalen for 2010 giver kommunerne mulighed for at videreføre det nuværende serviceniveau, og det er intet ved aftalen, der forhindrer kommunerne i at tildele eleverne det nødvendige timetal.

Det skal ses i lyset af, at aftalesystemet bygger på en forudsætning om, at kommunernes opgaver og finansieringen af disse går hånd i hånd. Det betyder, kort fortalt, at når vi ønsker, at kommunerne skal have mulighed for - mindst - at holde det nuværende serviceniveau, så fastsættes størrelsen på bloktilskuddet herefter.

Derfor er det også sådan, at hver gang vi centralt ønsker, at der gennemføres et serviceløft, eller når kommunerne pålægges nye opgaver og krav, følger der ekstra penge med (fx når kravene til undervisningstimetallet stiger). Og hver gang udgiftsniveauet hæves pga. pris- og lønstigninger eller stigende overførselsudgifter, tilføres kommunerne ekstra indtægter.

I praksis har det betydet, at kommunernes serviceniveau år for år er blevet løftet – også når der korrigeres for ændrede forudsætninger mv.

Dette års økonomiaftale er ingen undtagelse i den henseende, idet det samlede løft i forhold til budgetterne for 2009 kan opgøres til 1,3 mia. kr. (korrigeret for pris- og lønstigninger mv.)

Der er således ingen baggrund for, at kommunerne ikke skulle være i stand til at sikre minimumstallet i folkeskolerne eller i øvrigt sikre et fornuftigt serviceniveau.

Samrådsspørgsmål F): Ministeren bedes give en vurdering af, om økonomiaftalen har givet bedre forudsætninger for kommunerne til at tilgodese folkeskoleområdet fremover, herunder prioritering af det lovpligtige timetal.

I et andet spørgsmål spørges der til, om økonomiaftalen har givet bedre forudsætninger for kommunerne til at tilgodese folkeskoleområdet fremover.

I den sammenhæng er det vigtigt at holde sig for øje, at økonomiaftalerne dels forholder sig til de overordnede rammer for de kommunale service- og anlægsudgifter og dels gælder for kollektivet, altså kommunerne under ét.

Det betyder, at den enkelte kommune har frihed til at prioritere ressourcerne inden for rammen, og at der er plads til mellemkommunale forskelle i serviceniveau mv. På den måde er vores aftalesystem med til at understøtte det kommunale selvstyre.

Denne lokale frihed fordrer dog også, at den enkelte kommunalbestyrelse påtager sig det ansvar, der følger med friheden – som fx at sikre, at de minimumstimetal, som er fastsat i reglerne, overholdes.

Hvis jeg skal nævne nogle overordnede tiltag i økonomiaftalen for 2010, som også vil komme folkeskoleområdet til gavn, vil jeg gerne fremhæve følgende to tiltag:

1) Fremrykning af kvalitetsfondsmidler. Det vil for næste år betyde flere anlægskroner til blandt andet daginstitutioner og folkeskoler samt ældreområdet. Ved en prioriteret indsats kan kommunerne dermed løfte investeringsniveauet vedrørende børn, unge og ældre fra 5 mia. kr. i de senere år til 9 mia. kr. i 2010.

2) Statslige initiativer, der frigør ressourcer. Regeringen har fremlagt statslige initiativer, som i alt frigør mindst ½ mia. kr. i kommunerne i 2010. Tilsvarende har kommunerne sagt god for, at de af egen kraft kan frigøre et råderum på yderligere ½ mia. kr. Flere af de statslige initiativer vedrører folkeskoleområdet, og det vil være muligt for kommunerne at udnytte dette råderum til fx at styrke undervisningen i folkeskolen.

Samrådsspørgsmål G): Ministeren bedes ligeledes redegøre for, hvilke økonomiske og andre initiativer, der kan sikre, at alle danske skolebørn rent faktisk får de undervisningstimer de har krav på, jf. Undervisningsministeriets fastsatte minimumstimetal.

Det sidste spørgsmål vedrører hvilke økonomiske initiativer, der kan sikre, at alle skolebørn får de undervisningstimer, de har krav på, og der vil jeg hen- vise til den øvrige besvarelse.

Jeg har allerede redegjort for hovedelementer i økonomiaftalen for 2010 og dermed tydeliggjort, at såfremt der er problemer med at sikre minimumsniveauet, må forklaringen findes et andet sted end i de økonomiske forudsætninger.

Karen Ellemann

/ Dorte Lemmich Madsen